

Székely László
az alapvető jogok biztosa
részére

Tisztelt Alapjogi Biztos Úr!

1. Több híradás¹ is beszámolt arról, hogy a zákányi óvodások saját készítésű ajándékot vittek a horvát-magyar határon szolgálatot teljesítő katonáknak. A beszámolók szerint a programot maguk az óvodavezető és az óvodapedagógusok kezdeményezték. A látogatás során a gyerekek felültek a katonai teherautókra, „megnézhették a puskákat, fegyvereket; felpróbálhatták a rohamsisakot”²

Az eseményről fényképeket, illetve videofelvételt nem csak a sajtó közölt, hanem a Facebookon a Magyar Honvédség is megosztott. Ezeken a óvodás gyerekek is felismerhetően látszanak, az MTVA felvételén a riporter kérdésére ketten nyilatkoznak is.³

A szülőknek – a sajtó beszámolója szerint – előzetesen nem szóltak. A beszámolók nem térnek ki arra, hogy a program hogyan viszonyult az óvoda pedagógiai programjához.

2. Az óvoda akciója a gyerekek és szüleik alkotmányos alapjogainak súlyos sérelmét okozta: megsértette emberi méltóságukat, sérelmet szenvedett a szülők lelkiismereti szabadsága. A gyerekek személyiségi jogai azzal is sérültek, hogy – amennyiben a sajtóértesülések igazak – róluk szülői hozzájárulás nélkül felvételeket készítettek és tettek közzé.

¹ <http://vastagbor.atlatszo.hu/2015/10/02/nemzetiszinu-szivecskeket-vittek-a-zakanyi-ovisok-a-hatart-vedo-katonaknak/>
http://kapos.hu/hirek/kis_szines/2015-10-01/ovodasok_leptek_meg_a_hataron_szolgalo_katonakat.html

² Ld. uott.

³ <http://www.atv.hu/videok/video-20151003-havas-a-palyan-1-resz-2015-10-03> 2:07 perctől.

Az érintett településen, Zákányon, amelynek lakossága alig több mint ezer fő, egyetlen óvoda működik. Ebben a helyzetben szinte kizárt, hogy az érintett szülők közül bárki, még ha sértve is érzi jogait, panasszal lépjen fel az óvodával szemben. Az érintettek kiszolgáltatott helyzete és jogérvényesítő képességük hiánya miatt különösen is indokolt, hogy az erre hatáskörrel rendelkező szervek hivatalból vizsgálják ki a történeteket és tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

3. Az Alaptörvény is kimondja, hogy a szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést [XVI. cikk (2) bekezdés]. Ennek alapján nyilvánvaló alkotmányos alapjoguk, hogy saját világnézetük, lelkiismereti meggyőződésük szerint neveljék gyerekeiket. Ennek a szabadságnak alkotmányos határát mindenekelőtt a gyerekek jogai jelölik ki, amelyeket a szülők is kötelesek tiszteletben tartani. Alaptörvényi kötelezettségük továbbá, hogy gondoskodjanak gyerekük taníttatásáról [XVI. cikk (3) bekezdés]. A szülők gyermekeiket hároméves koruktól kötelesek óvodába járatni [a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 8. § (2) bekezdés].

A kötelező óvodába, illetve iskolába járás (tankötelezettség) egyúttal a szülők nevelési jogainak korlátozását jelenti, aminek ugyanakkor – meghatározott keretek között – kellő alkotmányos indokát szolgáltatja a gyerekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés]. Az óvoda tehát szükségképpen beavatkozik a család autonómiájába, de ebben nem lépheti át az alkotmányosan elfogadható módot és mértéket, mert azzal már a szülők alkotmányos alapjogainak sérelmét okozza.

A szülők és a család jogai védelmének egyik legfontosabb biztosítója a világnézetileg semleges nevelés követelménye. A köznevelési törvény értelmében az állami és települési önkormányzati nevelési-oktatási intézményben az ismereteket, a vallási, világnézeti információkat tárgyilagosan, sokoldalúan kell közvetíteni, a teljes nevelés-oktatási folyamatban tiszteletben tartva a gyermek, a tanuló, a szülő, a pedagógus vallási, világnézeti meggyőződését [Nkt. 3. § (3) bekezdés]. Az óvoda, ahol a gyermek a kötelező óvodai nevelésben részt vesz – hacsak a szülő kifejezetten világnézetileg elkötelezett intézményt nem választ – kizárólag világnézetileg semleges módon működhet. Ez biztosítja, hogy a szülők és gyermekeik méltósága, lelkiismereti szabadsága ne szenvedjen sérelmet.

4. Az Alkotmánybíróság több mint húsz éve a fegyver nélküli katonai, illetve polgári szolgálat kapcsán is kifejtette a lelkiismereti szabadság értelmét: „... az Alkotmánybíróság a lelkiismereti szabadságot a személyiség integritásához való jogként értelmezte: ‘...az állam senkit nem kényszeríthet olyan helyzetbe, amely meghasonlásba vinné önmagával, azaz amely összeegyeztethetetlen a személyiséget meghatározó valamely lényeges meggyőződéssel. ...’ ... ‘A lelkiismereti szabadság és a vallásszabadság külön is nevesített joga azt ismeri el, hogy a lelkiismereti meggyőződés, s ezen belül adott esetben a vallás az emberi minőség része, szabadságuk a személyiség szabad kibontakozásához való jog érvényesülésének

*feltétele.*⁴ Az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdése a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jogot lényegében az Alkotmány 60. § (1)-(2) bekezdésével azonosan határozza meg. Ennek a rendelkezésnek a fentiek szerinti értelmezést az Alkotmánybíróság az Alaptörvény alapján is megerősítette.⁵

A szülők saját lelkiismereti meggyőződésük szerint gyerekeiknek eltérő nevelést száhatnak és adhatnak: van, aki műanyag játékpisztolyt vagy fakardot sem ad a gyerekének, míg más lehet, hogy gyermekét katonai fegyverbemutatókra viszi. Annak eldöntése, hogy a gyermek pacifista, a fegyverkezést morális tilalom alá helyező világnézetben nevelkedik, vagy pedig a katonai kultúrát méltató, a fegyverviselést erényként bemutató világnézettel szembesül – amíg a gyermek jogait nem sérti – kizárólag a szülő alkotmányosan védett joga, a szülő lelkiismereti meggyőződésének, a család világnézeti szabadságának érinthetetlen lényege. Az Alaptörvény pedig kimondja, hogy bármely alapvető jog kizárólag a lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés]. Következésképpen az óvodának minden körülmények között tilos a fegyverviselés, illetve a katonai kultúra népszerűsítése, méltatása a gyermekek felügyeleti ideje alatt, akár az óvoda területén belül, akár azon kívül.

Ha tehát a fentiek fényében egy önkormányzati fenntartású óvoda az óvodában nevelt gyermekek számára katonákkal való találkozót szervez, ahol a gyerekek fegyvereket és más katonai eszközöket látnak és próbálnak ki, ráadásul úgy, hogy a fegyverviselést, a fegyveresek erőiknek a konfliktusok megoldásában való szerepét, a militáns életformát a gyerekek számára kifejezetten népszerűsíteni akarják, azzal az óvoda a szülők és velük együtt a gyermekek Alaptörvényben garantált emberi méltóságának és lelkiismereti szabadságának magját, lényeges tartalmát sérti meg.

A kifogásolt program jogsértő mivolta nem függ attól, hogy a – gyermekük programban való részvételéről nem tudó, s ezért ahhoz hozzájárulást nem adó – szülők utólag nem tiltakoztak, vagy akár támogatták a programot. Kiszolgáltatott helyzetükre figyelemmel eleve elképzelhetetlen, hogy ebben a kiélezett aktuálpolitikai ügyhöz szorosan kapcsolódó kérdésben, amelyben a kormányzati propaganda is egyértelműen a katonák támogatására buzdít, szabadon, a következményektől való félelemtől mentesen hozhassanak döntést gyerekük részvételről a programon. Ez is azt támasztja alá, hogy akár előzetesen megadott hozzájárulásuk sem tette volna jogszerűvé az óvodai akciót.

5. Végül meg kell említeni, hogy a gyerekek személyiségi jogait (az Alaptörvény VI. cikkében biztosított személyes adatok védelméhez való jogot) sérti minden olyan fénykép- és videofelvétel, amelynek elkészítéséhez és közzétételéhez a gyerekek törvényes képviselői nem járultak hozzá. Az óvónők esetleges engedélye a szülők engedélyét nem pótolja. Ugyanakkor ezzel kapcsolatban is meg kell említeni, hogy a

⁴ 46/1994. (X. 21.) AB határozat.

⁵ 6/2013. (III. 1.) AB határozat [124].

szülők kiszolgáltatott helyzetére tekintettel kizárt, hogy ebben a helyzetben hozzájárulásukat önkéntesnek, és így jogilag érvényes nyilatkozatnak lehessen tekinteni.

6. Tovább súlyosbítja a jogsértést, amennyiben a kifogásolt programra az óvoda kötelező foglalkozásai keretében, a pedagógiai programhoz illeszkedve került sor. A szülőknek ebben az esetben ugyanis azért sem lett volna lehetőségük hozzájárulásuk megtagadására, mert az óvodáskorú gyermek óvodai nevelésben való részvétele főszabály szerint kötelező [Nkt. 8. § (2) bekezdés]. Következésképpen a gyermekének a kifogásolt programban való részvételével egyet nem értő szülő kizárólag az Nkt.-ban meghatározott törvényes kötelezettsége megszegésével tagadhatta volna meg hozzájárulását, és gyakorolhatta volna ezáltal lelkiismereti szabadságát.

7. A világ alig néhány országában fordul elő militáns nevelés az óvodákban. Ezek rendszerint diktatúrák. Ha bármilyen okból mégis előfordulna ilyen demokratikus országokban, az ellen is indokolt lenne a fellépés.

A fentiekre figyelemmel kérjük, hogy vizsgálja ki a zákányi óvodában történeteket, és a jövőbeni jogsértések elkerülése végett tegyen meg minden szükséges intézkedést.

Budapest, 2015. október 7.

Szabó Máté Dániel
a TASZ szakmai igazgatója

Majtényi László
az EKINT elnöke